

موزه ملک، گنجینه‌ای که به تهران ابهت و زیبایی بخشیده

عاقبت به خیری ملک ملک

زینب مرتضایی فرد

روزنامه‌نگار

آدم‌ها می‌روند و کارهایشان می‌ماند. این همه حاکم و سلطان و ثروتمند و متمول به این دنیا و آمده و رفته‌اند، اما مگر چند نفر مثل حسین آقای ملک آن قدر بزرگ بوده‌اند که تا دنیا دنیااست، نامشان به عنوان یک واقف بزرگ زنده بماند و منبع دانش و خیر و برکت شوند. باور کنید تعدادشان خیلی کم است، اگر بیشتر بودند، دنیا هم جای بهتری بود.

این هفته رفته‌ایم یک طرف دیگر تهران. جایی در راسته بازار و کنار ساختمان امور خارجه. جایی که کاشی‌های سردر موزه حسین آقای ماجرایمان پناه خیلی از اهل علم و کتاب است. حتما می‌دانید از چه حرف می‌زنم، از کتابخانه و موزه ملک. موزه‌ای که سال ۱۳۱۶ تأسیس شده و هر چند محل اولیه‌اش در این ساختمان نبوده، اما حالا چند دهه است که اینجا مستقر شده و به حیات خود ادامه می‌دهد.

داستان یک موزه

اگر به سال تأسیس موزه نگاهی بیندازید، با بعدی مواجه می‌شوید که خودش از عمر طولانی حکایت دارد؛ موسسه کتابخانه و موزه ملی ملک، تأسیس سال ۱۳۱۶. موسسه‌ای که اولین موزه وقفی و خصوصی ایران و یکی از شش کتابخانه بزرگ با موضوعیت نسخه‌های خطی در تهران است. حسین آقاملک آن را ایجاد سپس همراه املاک و مستغلاتش وقف آستان قدس رضوی‌اش کرد. بعدتر در تیرماه ۱۳۲۳ یک زمین بزرگ در باغ ملی را وقف کرد تا ساختمان جدید کتابخانه و موزه در آن ساخته شود؛ اتفاقی که البته تا سال ۱۳۶۴ مسکوت ماند اما در این سال آغاز شد و تا سال ۱۳۷۵ ادامه پیدا کرد.

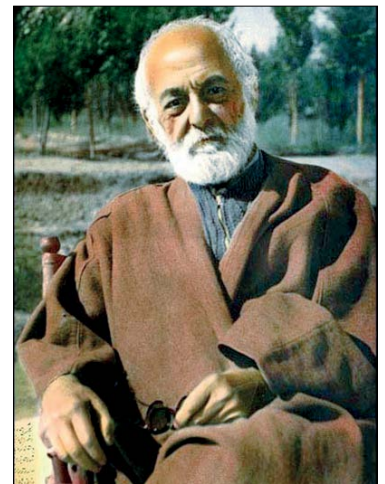
احتمالا از خودتان پرسید باغ ملی کجاست؟ حق دارید حالا کسی خیلی نمی‌داند اسم‌های قدیمی محله‌های تهران چه بوده‌اند، اما اگر گذرتان به بازار تهران بیفتد و در خیابان سپه قدیم و امام خمینی امروزی پیش بروید، کنار ساختمان امور خارجه با موزه ملک روبه‌رو می‌شوید. قبل از این که وارد موزه بشویم، بگوییم حسین آقای ملک ماجرای ما، ابتدا کتابخانه را در سال

۱۳۷۸ در مشهد ایجاد کرد و بعد آن را به خانه پدری‌اش در بازار بین‌الحرمین تهران منتقل و بعد از این پله پله بود که آن را وقف آستان قدس رضوی کرد. حسین ملک همچنین املاک و مستغلات زیادی را در تهران و خراسان وقف امور خیریه و عام‌المنفعه کرده و به این ترتیب در جایگاه بزرگ‌ترین واقف تاریخ معاصر ایران نشسته است. این واقف بزرگ و دوستدار فرهنگ در ۴ مرداد ۱۳۵۱ در ۱۰۱ سالگی چشم از جهان فروبست و در حرم امام رضا(ع) به خاک سپرده شد.

حاج حسین ملک در ۶ آبان ۱۳۱۶، خانه پدری خود را در بازار بین‌الحرمین تهران به همراه تمام اثاثیه و کتاب‌های موجود در آن وقف آستان امام رضا(ع) کرد تا به نوشته خودش شعبه‌ای از کتابخانه مقدسه رضویه باشد. تمام آنچه حاج حسین جمع کرده بود در این خانه ماند و بعدها به موزه تازه ساخته شده انتقال یافت. حاج حسین ملک اموال زیادی را وقف کتابخانه کرد تا پس از مرگش درآمدی برای توسعه کمی و کیفی آن فراهم باشد. او نخستین بار در سال ۱۳۲۵ و سپس در ۲۵ فروردین ۱۳۳۰ املاک و مستغلات زیادی را وقف آستان قدس رضوی کرد و درآمدشان را به کتابخانه اختصاص داد. املاک وقفی در سال ۱۳۳۰ شامل ۲۰ قطعه زمین بزرگ کشاورزی در خراسان و تعداد زیادی دکان در بازار تهران بود.

موزه ملک چه دارد؟

خب، مسلماً موزه به این بزرگی حتماً نفایس بسیاری دارد. آنچه حسین آقا وقف کرده بود افزون بر هزاران نسخه خطی نفیس یا چاپ سنگی شامل فرش‌ها، لوسترها، مبلمان و تابلوهای نقاشی بود که او به عنوان لوازم و تجملات زندگی شخصی از آنها استفاده می‌کرد. همچنین مجموعه‌های تمبر، سکه، آثار لاک و تابلوهای نقاشی میانشان دیده می‌شد. این آثار ابتدا کنار کتابخانه به نمایش درآمد و سپس هسته اولیه موزه ملک را شکل داد. حالا موزه ملک

دو بخش کتابخانه‌ای و موزه‌ای دارد که تماشایشان بسیار لذتبخش است و البته کار یک روز هم نیست و زمان مفصلی می‌طلبد.

موزه ملی ملک، گنجینه‌ای از آثار و اشیای ارزشمند تاریخی را در تالارهای گوناگون خود جای داده است. مجموعه سکه، حدود ۹۰۰۰ سکه تاریخی را از دوران پیش از هخامنشی (از سده ششم پیش از میلاد) تاکنون دربر گرفته است. تالار کمال‌الملک و خاندان غفاری، بخشی دیگر از موزه است که در آنجا مجموعه‌ای از تابلوهای نقاشی محمد غفاری، مشهورترین نقاش تاریخ معاصر ایران و دیگر اعضای هنرمند خاندان غفاری گردآمده است. تالار کتابت و نگارگری، دیگر بخش موزه ملی ملک است که مجموعه‌ای از آثار برجسته خوشنویسی و نگارگری، لاک، اسناد و نسخه‌های نفیس خطی را دربر می‌گیرد. مجموعه هنر لاک، شامل قلمدان‌ها، قاب‌آینه‌ها و جلد‌های لاک، دیگر بخش موزه است که در کنار تالار کتابت و نگارگری جای گرفته است. یکی از بخش‌های جذاب موزه ملی ملک، مجموعه اهدایی بانو

خاص‌ترین دارایی ملک

گنجینه نسخه‌های خطی

اگر اهل کتاب هستید اینجا برایتان بهترین جای دنیا است. بخش کتابخانه موزه ملک را می‌گوییم. وجود ۱۹ هزار رساله خطی، کتابخانه و موزه ملی ملک را به یکی از بزرگ‌ترین گنجینه‌های نسخه‌های خطی ایران بدل کرده است. در این مجموعه آثار برخی خوشنویسان نامدار از جمله قیله‌الکتاب، یاقوت مستعصمی، میرزا احمد نیریزی، علاءالدین تبریزی، درویش عبدالمجید طالقانی زبردست‌ترین شکسته‌نویس تاریخ خوشنویسی و از واپسین خوشنویسان

دوران کتابت نسخه‌های خطی میرزا علی‌نقی شیرازی و ام سلمه قاجار وجود دارد.

طبق وقف‌نامه، کتابخانه ملی ملک همه روزه به جز تعطیلات برای استفاده عموم باز است، اما بیرون دادن و بردن کتاب ممنوع است و کتاب‌ها باید در محل کتابخانه و طبق آداب مترتب بر آن مطالعه شوند. البته در شماره‌های آینده حتماً به شکل جدی‌تری به کتابخانه موزه ملک می‌پردازیم.